

модель формування стратегії технічного переозброєння може бути використана господарючими суб'єктами при ухваленні рішення про технічне переозброєння.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Наукова та інноваційна діяльність (1990–2012 рр.) / Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>.
2. Вартість основних засобів у 2000–2014 рр. / Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>.
3. Радієвський М.В. Організація виробництва: інноваційна стратегія сталого розвитку підприємства: [підручник] / М.В. Радієвський. – М.: Інфра-М, 2010. – 375 с.
4. Шевелев А.А. Проблемы и условия стратегического управления инновациями по технической перевооружению промышленного предприятия / А.А. Шевелев // Транспортное дело России. – 2012. – № 4. – С. 169–172.
5. Економіка підприємства: [підручник] / За ред. С.Ф. Покропивного; 2-е вид., перероб. та доп. – К., 2002. – 528 с.
6. Хохлова І.Г. Термінологічні та методологічні проблеми розробки стратегії технічного переозброєння / І.Г. Хохлова, І.М. Джазовська // Вісті вищих навчальних закладів. Поволзький регіон. Громадські науки. – 2010. – № 3. – С. 142–152.

УДК 658:519.86

Верхоглядова Н.І.

доктор економічних наук,

академік Академії економічних наук України

Придніпровської державної академії будівництва та архітектури

Щеглова О.Ю.

кандидат технічних наук,

доцент кафедри обліку, економіки і управління персоналом підприємства

Придніпровської державної академії будівництва та архітектури

Костоусов А.Ю.

студент

Придніпровської державної академії будівництва та архітектури

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

У статті з опорою на системну методологію з'ясовано сутність і базові характеристики економічної стійкості підприємства. Сформульовано основні складові механізму забезпечення економічної стійкості підприємства з подальшою їх конкретизацією на рівні діючої економіко-управлінської парадигми і, зокрема, теорії стратегії. Обґрунтовано основні індикатори оцінки економічного стану і принципи забезпечення економічної безпеки підприємства.

Ключові слова: економічна безпека, підприємство, економічна стійкість, індикатори, показники, комерційне підприємство.

Костоусов А.Ю., Щеглова О.Ю., Верхоглядова Н.І. ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ МЕХАНИЗМ ОБЕСПЕЧЕНИЯ УСТОЙЧИВОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

В статье с опорой на системную методологию определены сущность и базовые характеристики экономической стойкости предприятия. Сформулированы основные составляющие механизма обеспечения экономической стойкости предприятия с последующей их конкретизацией на уровне действующей экономико-управленческой парадигмы и, в частности, теории стратегии. Обоснованы основные индикаторы оценки экономического положения и принципы обеспечения экономической безопасности предприятия.

Ключевые слова: экономическая безопасность, предприятие, экономическая стойкость, индикаторы, показатели, коммерческое предприятие.

Kostousov A.Y., Shcheglova O.Y., Verkhoglyadova N.I. ORGANIZATIONAL-ECONOMIC MECHANISM TO ENSURE STABLE ECONOMIC SECURITY

It is certain in the article, with support on system methodology, essence and base descriptions of economic firmness of enterprise. The basic constituents of mechanism of providing of economic firmness of enterprise are formulated, with subsequent by their specification at the level of operating economic administrative paradigm, and, in particular, theory of strategy. The basic indicators of estimation of economic position and principles of providing of economic security of enterprise are grounded.

Keywords: economic safety, enterprise, economic firmness, indicators, indexes, business enterprise.

Постановка проблеми. Виходячи зі світового досвіду забезпечення економічної безпеки – це свобода в діях, гарантія незалежності, умов стабільності і ефективної життєдіяльності суспільства та досягнення успіху. Це пояснюється тим, що економіка безпосередньо охоплює діяльність кожної людини, і той вклад, який вона вносить у розвиток своєї країни, а особливо в національну безпеку, нерозривно пов'язаний з оцінкою життєздатності економіки, її стійкості при можливих зовнішніх і внутрішніх загрозах. Тому забезпечення економічної безпеки нале-

жить до найважливіших пріоритетів. Економічна безпека органічно включена в систему державної безпеки з такими її додатками, як забезпечення підтримки соціального миру в суспільстві, надійна обороноздатність країни, захист від екологічних лих. Тут усе взаємопов'язане, і один напрям доповнює інший: не може бути найліпшою військовою безпеки при слабкій, недопрацьованій економіці. Ефективна економіка складається з ефективного управління різними економічними об'єктами, зокрема підприємствами. Ефективність підприємств залежить від результативності,

працівників підприємства. Не може бути ні військової безпеки, ні ефективної економіки в суспільстві, що роздирається соціальними конфліктами.

Отже, розглядаючи ті або інші сторони безпеки, необхідно враховувати їх економічні аспекти. Економічна безпека тісно пов'язана з інвестиційною діяльністю. Безпеку можна визначати як якісну характеристику об'єкта. Чим вище економічна безпека країни, регіону, підприємства, тим привабливіші вони для інвестицій. Великий вплив як на економічну безпеку в цілому, так і на інвестиційну діяльність зокрема надає не тільки загальний економічний стан об'єкту, але й рівень опрацьованості законодавчої бази. На жаль, рівень законодавчої бази в країні ще далекий від досконалості, тому потрібна серйозна увага до цього питання з боку як державних, так і регіональних законодавчих органів.

На разі існує два наукових напрями щодо визначення економічної безпеки. У рамках першого напрямку економічна безпека підприємств розглядається як захист підприємств від негативних впливів (загроз) зовнішнього і внутрішнього середовища [10; 11]. Оцінка економічної безпеки підприємства полягає у визначенні захищеності його потенціалу (виробничо-технічного, фінансового, соціального і т.д.). При цьому під економічною безпекою підприємства слід розуміти захищеність його потенціалу від негативної дії зовнішніх і внутрішніх чинників, а також здібність суб'єкта до відтворення [12].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Складові національної безпеки раніше були досліджені такими зарубіжними і вітчизняними вченими, як: Н. Власова, Г. Дарнопих, Г. Андрощук, В. Геєць, О. Архипов, Н. Болва, О. Грунін, В. Захарченко, Є. Іванов, В. Картавцев, О. Новікова, Г. Пастернак-Таранушенко, О. Барановський, Л. Омелянович, В. Сенчагов, Н. Сергієнко та ін. Немалий внесок у процес дослідження зробили Я. Корн, Й. Шумпетер, В. Ойкен [13].

Економічна безпека підприємства, що функціонує в умовах сучасного ринку, та її основні риси відзначаються в роботах учених країн СНД і України: І.М. Омельченко, С.М. Анохіна, А.О. Колобова, В.І. Рощина, В.О. Дінеса, В.М. Ларіна, О.Г. Бодрова, А.Д. Канчавелі, М.С. Яшина, В.Л. Диканя, Р.Ю. Лоскутова, В.В. Назарова, М.О. Кизима, Д.В. Бабича, М.Д. Соколова, В.М. Ячменьової, М.Г. Гузя, О.Г. Ремпеля, В.О. Василенка, та ін. [13].

Автори дотримуються різних підходів у трактуванні економічної безпеки підприємства, тому актуальність теми спричиняє появу нових робіт з оцінки економічної безпеки підприємства, що також викликає необхідність у проведенні даного дослідження.

Мета статті полягає в аналізі організаційно-економічного механізму для забезпечення стійкої економічної безпеки підприємства, основуючись на базі наукового обґрунтування.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасному економічному просторі функціонує безліч різних об'єктів (виробничих підприємств, комерційних, фінансових та інших структур), які взаємодіють у рамках прийнятого законодавства. Виникнення і функціонування ринку, у рамках якого здійснюється кругообіг ресурсів, доходу і продуктів, можливе за наявності ряду умов, найважливішими з яких є:

- суспільний розподіл праці, який приводить до обміну продуктами і послугами;
- економічна відособленість виробників як необхідної умови рівноцінного обміну;

– свобода підприємницької діяльності [1].

Усі суб'єкти господарської діяльності у взаємозв'язку складають єдине ціле економічного механізму суспільства. Проте можна відзначити велику роль у ньому такої складової, як «підприємство», оскільки ринковий обмін можливий за наявності проведених продуктів і послуг. Саме тому, на нашу думку, найбільшу увагу слід присвятити дослідженню питань оцінки і забезпечення економічної безпеки таких об'єктів ринкової економіки, як комерційні підприємства. Комерційне підприємство здійснює свою діяльність на свій страх і ризик із метою регулярного отримання прибутку. Діяльність комерційного підприємства пов'язана з певними небезпеками і ризиками як комерційного, так і некомерційного характеру, які, у свою чергу, чинять вплив на основну мету комерційного підприємства – отримання прибутку.

Економічна безпека підприємства – це стан підприємства, при якому забезпечується стабільність його функціонування, фінансова рівновага і регулярне отримання доходу, можливість виконання поставлених цілей і завдань, здібність до подальшого розвитку і вдосконалення [6].

Небезпека, своєю чергою, – це можливість негативної дії на об'єкт (підприємство), у результаті якого йому може бути завданий який-небудь збиток, шкода, що погіршує його поточний стан та небажано діє на його динаміку або параметри розвитку.

Джерелами небезпеки є умови і чинники, які самі по собі або в сукупності можуть нанести або з'явитися причиною збитку. При цьому *загроза* – це найбільш конкретна і безпосередня форма небезпеки, або сукупність умов і чинників, що створюють небезпеку. Підставою для оцінки погроз і можливого збитку діяльності об'єкту або об'єкту самому по собі є критерії економічної безпеки.

Критерій – це ознака, на підставі якої проводиться оцінка, класифікація об'єкту. Критерії економічної безпеки характеризують якісну площину, на основі якої формується протидія небезпеці. Наприклад, здатність економічної системи протистояти небезпеці визначається такими критеріями, як озброєність ресурсами, технологіями, організацією і рівнем розвитку виробництва, фінансів, менеджменту, маркетингу, юридичної і охоронної служб та ін. *Критерій економічної безпеки* – це оцінка стану об'єкту з погляду основних економічних показників та індикаторів, що відображають суть економічної безпеки [3].

Економічна безпека не носить абсолютного характеру, тому що суспільне розділення праці робить підприємства взаємозалежними один від одного. У цих умовах економічна безпека означає можливість контролю корпоративних ресурсів, досягнення такого рівня виробництва, ефективності та якості продукції, який забезпечує її конкурентоспроможність.

Необхідною умовою життєдіяльності підприємства є, як відомо, забезпечення його постійної платоспроможності. Фінансова рівновага передбачає, що грошові надходження підприємства дорівнюють або перевищують потребу в капіталі для виконання поточних платіжних зобов'язань. Здібність до подальшого розвитку і вдосконалення, що особливо важливе у сучасному світі, припускає модернізацію виробництва, підвищення професійного, освітнього і загальнокультурного рівня працівників, розширення виробництва, диверсифікацію напрямів діяльності, внутрішні інвестиції, які стають необхідними і обов'язковими умовами стійкості і стабільності функціонування підприємства.

Для кращого розуміння суті економічної безпеки важливо з'ясувати її зв'язок із поняттями «розвиток» і «стійкість». Розвиток – один із компонентів економічної безпеки. Адаже якщо підприємство не розвивається, то різко скорочуються його можливості виживання на ринку, а також опірність і пристосованість до внутрішніх і зовнішніх загроз [7].

Стойкість і безпека – найважливіші характеристики об'єкту як єдиної системи. Їх не варто протиставляти, з них кожна по-своєму характеризує стан об'єкту. Стойкість – це критерій надійності, запорукою стійкості підприємства є фінансова стійкість.

Важливо підкреслити, що найвищий ступінь безпеки досягається за умови, що весь комплекс показників знаходиться в межах допустимих меж своїх порогових значень, а порогові значення одного показника досягаються не на шкоду іншим. За межами значень порогових показників підприємство втрачає здібність до динамічного саморозвитку, конкурентоспроможність і, як наслідок, приречено на фінансову неспроможність і банкрутство.

Отже, для оцінки економічної безпеки підприємства необхідно побудувати модель, яка забезпечить можливість розрахунку значення критерію економічної безпеки підприємства. Для цього необхідно побудувати систему показників та індикаторів, що описують досліджуваній об'єкт (підприємство), тобто процесів, що відображають суть і економічний характер даного об'єкту. Якщо розглядати підприємство як об'єкт економічної безпеки, то необхідно враховувати не тільки внутрішні, але й зовнішні чинники, що істотно впливають на діяльність об'єкту, такі, наприклад, як структура і характер змін на ринках, на яких діє дане підприємство, зміни в законодавстві, нестабільність економічної і політичної ситуації та ін. [4].

Безумовно, багато з таких чинників носять чисто якісний характер і важко не тільки оцінити їхню величину, але й пов'язати їхню дію з конкретним впливом на діяльність підприємства, наприклад, оцінити розмір недоотриманого прибутку в результаті зміни інвестиційного клімату. Необхідно відзначити, що крім розділення на якісні та кількісні індикатори, потрібно враховувати наступну класифікацію показників економічної безпеки відповідно до різних ознак:

- 1) по рівню об'єкту економічної безпеки;
- 2) по ступеню значущості показників;
- 3) по періоду дії погроз (та їх прогноз);
- 4) по напрямку дії на економіку;
- 5) по складу погроз, характеру і масштабу вірогідного збитку від їх дії.

По рівню об'єкту економічної безпеки показники діляться на наступні групи:

- 1) показники макроекономічного рівня (країни);
- 2) показники мезорівня (регіонального або галузевого);
- 3) показники мікроекономічного рівня (підприємств, фірм, банків, АТ і т. п.);
- 4) показники особового рівня.

По ступеню значущості показники діляться на:

- 1) загальні макроекономічні;
- 2) базові макроекономічні;
- 3) приватні економічні;
- 4) зовнішні.

По періоду дії загроз показники можна розділити на такі, що враховують короткостроковий, середньостроковий і довгостроковий характер таких загроз [8].

Остання група показників, пов'язана зі складом загроз, повинна описуватися залежно від конкретних обставин.

Серед показників економічної безпеки можна виділити наступні:

– економічні показники (динаміка і структура виробництва і доходу, показники об'ємів і темпів виробництва, диверсифікація напрямів діяльності та динаміка окремих напрямів, капіталовкладення та ін.);

– що характеризують кадровий, інтелектуальний, природно-ресурсний, виробничий, науково-технічний потенціал;

– характеризуюча динамічність і адаптивність управлінського механізму;

– залежність від зовнішніх чинників (рівень інфляції, дефіцит бюджету, дія макроекономічних чинників, стабільність національної валюти, інвестиційна привабливість, рівень ділової активності та ін.) [2].

Порогові рівні зниження безпеки можна охарактеризувати системою показників, що відображають, зокрема: гранично допустимий рівень зниження економічної активності, об'ємів виробництва, інвестування і фінансування, за межами якого неможливі економічна діяльність і подальший розвиток на технічно сучасному, конкурентоздатному базисі, підтримка науково-технічного, інноваційного, інвестиційного, кадрового і кваліфікаційного потенціалу та ін.

Висновки. Економічна безпека – це здатність економічного об'єкта забезпечувати ефективне функціонування і використання ресурсів для виконання поточних завдань і забезпечення подальшого розвитку. Іншими словами, економічна безпека підприємства є сукупністю внутрішніх і зовнішніх умов, що сприяє його ефективному динамічному зростанню, регулярному отриманню прибутку, забезпечує конкурентоспроможність і гарантує від різного роду загроз і втрат.

З цього можна зробити два висновки.

Перший. Економічна безпека підприємства країни повинна забезпечуватися перш за все за рахунок ефективності внутрішньої структури і організації бізнес-процесу підприємства. Тобто разом із захисними заходами, здійснюваними підприємством, воно повинне захищати само себе на основі високої продуктивності праці, якості продукції і т. д.

Другий. Забезпечення економічної безпеки підприємства не є виключно прерогативою якого-небудь одного відділу, служби або групи осіб. Вона повинна підтримуватися всією внутрішньою структурою підприємства – починаючи від керівництва і закінчуючи рядовими працівниками, усіма ланками і структурами підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Богомолов В.А. Экономическая безопасность / В.А. Богомолов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2006. – 303 с.
2. Бланк И.А. Управление финансовой безопасностью предприятия / И.А. Бланк. – К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. – 784 с.
3. Гончаренко Л.П. Управление безопасностью: [учеб. пособ.] / Л.П. Гончаренко. – М.: КНОРУС, 2010. – 272 с.
4. Гусев В.С. Экономика и организация безопасности хозяйствующих субъектов / В.С. Гусев. – СПб.: Очарованный странник, 2001. – 281 с.
5. Козак Л.С. Теоретичне обґрунтування та оцінка рівня економічної безпеки підприємства в системі антикризового управління / Л.С. Козак, О.В. Федорук // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 2. – Т. 1. – С. 68–72.
6. Кононенко А.Ф., Дем'яненко Г.Є. Соціальний аспект економічної безпеки / А.Ф. Кононенко, Г.Є. Дем'яненко // Матеріали міжнародного науково-практичного симпозиуму «Розповсюдження інновацій з економіки сталого розвитку». – Донецьк: ДонДУЕТ, 2001. – С. 100–102.

7. Коцюба О.С. Економічна стійкість підприємства в умовах ринку: концептуалізація проблеми / О.С. Коцюба // Стратегія економічного розвитку України: наук. зб.; гол. ред. А.П. Наливайко. – К.: КНЕУ, 2005. – Вип. 17. – С. 27–34.
8. Мунтіян В.І. Економічна безпека України: [монографія] / В.І. Мунтіян. – К.: КВІЦ, 1999. – 462 с.
9. Судакова О.І. Формування системи управління економічною безпекою підприємства / О.І. Судакова // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць.: у 9-ти т. Т. 8. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2007. – Вип. 231. – С. 1652–1661.
10. Василец В.І., Василец С. В. Хорошо ли защищен ваш бизнес? / В.І. Василец, С.В. Василец // Безопасность бизнеса. – 2005. – № 1. – С. 18–21.
11. Економіка підприємства: [підручник] / М.Г. Грещак, В.М. Колот, А.П. Наливайко [та ін.]; за заг. ред. С. Ф. Покропивного; вид. 2-ге, перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2004. – 528 с.
12. Стратегія забезпечення належної економічної безпеки підприємства / О.І. Судакова, Д.В. Гречко, А.В. Шкурупій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rusnauka>.

УДК 331.215.1;331.101.3

Галайда Т.О.

*старший викладач кафедри економіки підприємства та управління персоналом
Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка*

Рябуха А.І.

*студент
Полтавського національного технічного університету
імені Юрія Кондратюка*

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ ЕФЕКТИВНИХ СИСТЕМ ОПЛАТИ ПРАЦІ ТА МОТИВАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ПІДПРИЄМСТВА

Статтю присвячено дослідженню європейського досвіду застосування різних систем оплати праці та мотивації працівників підприємств. Виявлено взаємозв'язок політики оплати праці з іншими елементами системи управління персоналом. Запропоновано напрями використання моделей оплати праці, які б забезпечували залежність заробітної плати від ефективності й продуктивності праці на підприємствах України.

Ключові слова: заробітна плата, рівень оплати праці, продуктивність праці, системи оплати праці, мотивація, працівники.

Галайда Т.А., Рябуха А.И. ЕВРОПЕЙСКИЙ ОПЫТ ПРИМЕНЕНИЯ ЭФФЕКТИВНЫХ СИСТЕМ ОПЛАТЫ ТРУДА И МОТИВАЦИИ РАБОТНИКОВ ПРЕДПРИЯТИЯ

Статья посвящена исследованию европейского опыта применения различных систем оплаты труда и мотивации работников предприятия. Выявлена взаимосвязь политики оплаты труда с другими элементами системы управления персоналом. Предложены направления использования моделей оплаты труда, обеспечивающих зависимость заработной платы от эффективности и производительности труда на предприятиях Украины.

Ключевые слова: заработная плата, уровень оплаты труда, производительность труда, системы оплаты труда, мотивация, работники.

Galayda T.O., Ryabuha A.I. EUROPEAN EXPERIENCE OF APPLICATION OF EFFECTIVE SYSTEMS OF PAYMENT OF LABOUR AND MOTIVATION OF WORKERS OF ENTERPRISE

The article deals with the research of European experience of application of the different systems of remuneration of labor and motivation of workers of enterprises. Discovered the relationship of labour remuneration policy with other elements of control system of personnel management. Suggested directions for use models of remuneration to ensure the dependencies of the payroll from the efficiency and productivity labor on the enterprises of Ukraine.

Keywords: salary, level of remuneration of labor, productivity, system of remuneration, labor productivity, motivation, workers.

Постановка проблеми. На підприємствах України в останні роки спостерігається ситуація, коли зниження рівня продуктивності праці супроводжується підвищенням рівня заробітної плати, при цьому рівень оплати праці все ж залишається досить низьким і не забезпечує достойного рівня життя та необхідного відтворення робочої сили. На підприємствах, відповідно, зростають витрати на одиницю продукції, що спричиняє втрату конкурентних переваг та інвестиційної привабливості. Відсутність взаємозв'язку між ефективністю праці та матеріальною винагородою є також суттєвим демотиватором для працівників.

Актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю наближення рівня продуктивності праці та заробітної плати найманих працівників до рівня європейських країн шляхом створення відповідних

умов для ефективної трудової діяльності на підприємствах України на принципах соціального партнерства, які визнані європейським співтовариством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних учених-економістів, у працях яких досліджено проблемні питання ефективної оплати праці, а також різні аспекти мотивації персоналу, можна відзначити: Д. Богиню, Г. Завіновську, В. Баранова [1], О. Грیشнову, М. Ведернікова, І. Швець. А. Каліну А. Колота, А. Козаченко [2], О. Квашу [3], О. Криворотько [4], О. Крушельницьку, Н. Ільєнко [5], М. Семикіну [6]. Серед праць зарубіжних учених, які займалися дослідженнями мотиваційного механізму, а також взаємозв'язку винагороди працівників з ефективністю праці, відзначаються роботи Д. Рікардо, П. Самуельсона, Ф. Герцберга, А. Маршалла, А. Маслоу, Ф. Тейлора,